



Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
PAOLA MENGOZZIJA,
predstavljeni 30. maja 2017¹

Zadeva C-122/16 P

**British Airways plc
proti**

Evropski komisiji

„Pritožba – Konkurenca – Omejevalni sporazumi – Dopustnost pritožbe pred Sodiščem – Člen 21, drugi odstavek, in člen 56, drugi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije – Pojem ‚neuspešnost‘ – Člen 169(1) in člen 170(1) Poslovnika Sodišča – Načelo *ne ultra petita* – Razlog javnega reda, ki se preizkusi po uradni dolžnosti – Napaka v obrazložitvi – Omejitve pristojnosti sodišča Evropske unije pri razglasitvi ničnosti – Načelo učinkovitega sodnega varstva“

1. Ali je pristojnost sodišča Evropske unije za razglasitev ničnosti, ko po uradni dolžnosti preizkusi razlog javnega reda, omejena z načelom *ne ultra petita*? Ali pa lahko v takem primeru to sodišče z odstopanjem od tega načela izpelje – ali celo mora izpeljati – vse pravne posledice, ki izhajajo iz ugoditve razlogu javnega reda, in torej, če je to primerno, celo preseže predloge strank?
2. To je v bistvu temeljno vprašanje v obravnavani zadevi, ki se navezuje na pritožbo, s katero družba British Airways plc (v nadaljevanju: družba BA) predlaga razveljavitev sodbe Splošnega sodišča Evropske unije z dne 16. decembra 2015, British Airways/Komisija² (v nadaljevanju: izpodbijana sodba).
3. Okvir te zadeve je dokaj poseben. Družba BA je pri Splošnem sodišču vložila tožbo, v kateri je predlagala razglasitev delne ničnosti Sklepa Komisije C(2010) 7694 final z dne 9. novembra 2010, s katerim je bila sankcionirana zaradi sodelovanja v protikonkurenčnem kartelu v sektorju letalskega prevoza tovora (v nadaljevanju: sporni sklep).³ Vendar Splošno sodišče ni preučilo nobenega od tožbenih razlogov, ki jih je navedla družba BA, ampak je po uradni dolžnosti preizkusilo napako v obrazložitvi, ki je zadevala sporni sklep v celoti. Ker pa je Splošno sodišče menilo, da ga omejuje načelo *ne ultra petita*, je navedeni sklep v zvezi z družbo BA razglasilo za ničen le v obsegu predloga te družbe za razglasitev delne ničnosti. Družba BA v pritožbi izpodbija ta pristop in trdi, da bi morale Splošno sodišče sporni sklep v celoti razglasiti za ničen.
4. S to zadevo se Sodišču ponuja priložnost, da dodatno pojasni obseg pristojnosti sodišča Unije, zlasti ko v okviru spora glede zakonitosti po uradni dolžnosti preizkusi razlog javnega reda.

¹ Jezik izvirnika: francoščina.

² T-48/11, neobjavljena, EU:T:2015:988.

³ Sklep v zvezi s postopkom na podlagi člena 101 PDEU, člena 53 Sporazuma EGP in člena 8 Sporazuma med Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o letalskem prometu (zadeva COMP/39258 – Letalski prevoz tovora).

5. Z njo se razkrivajo trenja med temeljnima zahtevama, ki jima mora zadostiti vsak pravni red, čeprav si včasih med seboj nasprotujeta, in sicer na eni strani zahtevo po zakonitosti, na kateri temelji pristojnost/dolžnost sodišča Unije, da po uradni dolžnosti preizkusi razloge javnega reda, na drugi strani pa zahtevo po stabilnosti pravnih razmerij, upoštevano v posebnem okviru obravnavane zadeve, v povezavi z omejitvijo pristojnosti sodišča, ki izhaja iz načela dispozitivnosti, katerega posledica je načelo *ne ultra petita*.

6. Za odgovor na temeljno vprašanje, ki se postavlja v tej zadevi in pred katerim se poleg tega postavljajo še vprašanja v zvezi z dopustnostjo pritožbe družbe BA, za katera ni očitno, kako odgovoriti nanje, bo moralo Sodišče s tehtanjem različnih načel, ki so v igri, poiskati pravično ravnotežje med tema zahtevama.

I. Dejansko stanje v sporih in sporni sklep

7. Evropska komisija je na podlagi vloge za imuniteto, ki so jo leta 2005 vložile družbe iz skupine Deutsche Lufthansa,⁴ začela preiskavo v zvezi z obstojem protikonkurenčnih ravnanj na trgu letalskega prevoza tovora.

8. Ta preiskava se je končala s sprejetjem spornega sklepa z dne 9. novembra 2010, ki ga je Komisija naslovila na 21 prevoznikov, med njimi tudi na družbo BA.

9. Komisija je v tem sklepu ugotovila, da so družba BA in druge letalske družbe s tem, da so sodelovale pri usklajevanju nekaterih elementov cene, ki so se obračunavali za storitve letalskega prevoza tovora,⁵ kršile člen 101 PDEU, člen 53 Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru z dne 2. maja 1992 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 19 str. 146) ter člen 8 Sporazuma med Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o zračnem prometu, ki je bil podpisan 21. junija 1999 v Luxembourg in ki je bil v imenu Skupnosti potrjen s Sklepom Sveta in Komisije glede sporazuma o znanstvenem in tehnološkem sodelovanju z dne 4. aprila 2002 o sklenitvi sedmih sporazumov s Švicarsko konfederacijo (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 41, str. 89). Komisija je zato družbi BA naložila globo v višini 104.040.000 EUR.

II. Postopek pred Splošnim sodiščem in izpodbijana sodba

10. Družba BA je 24. januarja 2011 pri Splošnem sodišču vložila tožbo za razglasitev delne ničnosti spornega sklepa.⁶ V utemeljitev tožbe je navedla sedem tožbenih razlogov. Tudi vsi preostali naslovniki spornega sklepa razen letalske družbe Qantas Airways Ltd so sporni sklep izpodbijali pred Splošnim sodiščem.

11. Splošno sodišče je v okviru ukrepa procesnega vodstva stranke pozvalo, naj predložijo stališča o obstoju morebitnega protislovja med obrazložitvijo spornega sklepa in prvimi štirimi členi njegovega izreka.

⁴ Vloga za imuniteto je bila vložena na podlagi Obvestila Komisije o imuniteti pred globami in zmanjševanju glob v primerih kartelov (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 155).

⁵ Sankcionirana ravnanja so se navezovala na protikonkurenčne stike v zvezi z „doplačilom za gorivo“, „doplačilom za varnost“ in plačilom provizije na doplačila (glej točko 5 izpodbijane sodbe).

⁶ Natančneje, družba BA je v tožbi pred Splošnim sodiščem predlagala, naj se sporni sklep razglasi za ničen v delih, v katerih je v njem ugotovljeno, da je sodelovala pri zavračanju plačila provizij, da je sodelovala pri kršitvi pravil o konkurenci med 22. januarjem 2001 in 1. oktobrom 2001 ter da je ta kršitev zadevala Hongkong, Japonsko, Indijo, Tajsko, Singapur, Korejo in Brazilijo, pa tudi v delu, v katerem ji je bila z njim naložena globa.

12. Splošno sodišče je 16. decembra 2015 izreklo izpodbijano sodbo.⁷

13. Splošno sodišče je v tej sodbi najprej opozorilo, da iz ustaljene sodne prakse izhaja, da neobrazložitev ali nezadostna obrazložitev pomeni bistveno kršitev postopka v smislu člena 263 PDEU, zato je to razlog javnega reda, ki ga lahko sodišče Unije preizkusi – ali ga celo mora preizkusiti – po uradni dolžnosti.⁸

14. Nato je Splošno sodišče, ne da bi preučilo katerega koli od sedmih tožbenih razlogov, ki jih je navedla družba BA, ugotovilo, prvič, obstoj protislovja med obrazložitvijo spornega sklepa in njegovim izrekom⁹ ter, drugič, obstoj pomembnih notranjih protislovij v sami obrazložitvi navedenega sklepa¹⁰.

15. Nazadnje je Splošno sodišče še navedlo, da so bile zaradi notranjih protislovij v spornem sklepu omajane pravice družbe BA do obrambe, saj zato ta družba ni mogla razumeti narave in obsega ugotovljene kršitve ali kršitev, Splošno sodišče pa ni moglo opraviti nadzora.¹¹

16. Splošno sodišče je na podlagi te analize sklenilo, da sporni sklep vsebuje napako v obrazložitvi.

17. Vendar je Splošno sodišče menilo, da sodišče Unije ne more odločati *ultra petita* in da razglasitev ničnosti, ki jo izreče, ne more biti širša od tiste, ki jo predlaga tožeča stranka, zato v obravnavani zadevi zaradi ugotovitve napake v obrazložitvi ni moglo odločiti, da se sporni sklep v zvezi z družbo BA v celoti razglasi za ničen.¹²

18. Splošno sodišče je v točki 90 izpodbijane sodbe navedlo, da je družba BA na obravnavi sicer res trdila, da bi lahko to sodišče sporni sklep v celoti razglasilo na ničen, saj se njegov izrek ne ujema z njegovo obrazložitvijo. Vendar je Splošno sodišče menilo, da – tudi če bi bilo mogoče šteti, da je družba BA implicitno izrazila voljo, da svoje predloge spremeni in da na obravnavi zahteva, naj se navedeni sklep v zvezi z njo v celoti razglasi za ničen – prvič, za spremembo predlogov veljajo najstrožje zahteve v zvezi z njeno jasnostjo in vsebino, poleg tega pa jo je treba izvesti formalno, ter drugič, napaka v obrazložitvi spornega sklepa izhaja iz samega besedila tega sklepa, zato je ni mogoče obravnavati kot pravni in dejanski element, ki bi se razkril med pisnim postopkom.

19. V takih okoliščinah je Splošno sodišče sporni sklep razglasilo za ničen v obsegu, določenem v predlogih, navedenih v tožbi, ki jo je vložila družba BA.¹³

20. Komisija je 17. marca 2017 sprejela nov sklep v zvezi s protikonkurenčnim omejevalnim sporazumom, sankcioniranim v spornem sklepu. Kar zadeva družbo BA, so v tem sklepu znova navedeni vidiki spornega sklepa, ki so bili z izpodbijano sodbo razglašeni za nične.

7 Splošno sodišče je istega dne, kot je bila izrečena izpodbijana sodba, izreklo sodbe v okviru tožb, s katerimi so preostali obtoženi letalski prevozniki prav tako izpodbijali sporni sklep. V vsaki od teh sodb je Splošno sodišče sklep v zvezi z letalsko družbo, ki je vložila zadevno tožbo, v celoti razglasilo za ničen (glej zlasti sodbo z dne 16. decembra 2015, Air Canada/Komisija, T-9/11, neobjavljena, EU:T:2015:994).

8 Točka 29 izpodbijane sodbe.

9 Glej točke od 41 do 70 izpodbijane sodbe. Natančneje, Splošno sodišče je navedlo, da je mogoče glede na to, da je v obrazložitvi spornega sklepa opisana ena sama enotna in trajajoča kršitev v zvezi z vsemi povezavami, ki jih je vključeval kartel, v katerem naj bi sodelovali obtoženi prevozniki, izrek navedenega sklepa razlagati na dva različna načina (glej natančneje točko 61 izpodbijane sodbe).

10 Točke od 71 do 74 izpodbijane sodbe.

11 Točke od 76 do 85 izpodbijane sodbe.

12 Točki 87 in 88 izpodbijane sodbe.

13 Točka 92 in točka 1 izreka izpodbijane sodbe.

III. Predlogi strank

21. Družba BA v pritožbi Sodišču predlaga, naj, prvič, razveljavi izpodbijano sodbo v delu, v katerem je obseg razglasitve ničnosti spornega sklepa omejen na predloge, ki jih je navedla v tožbi na prvi stopnji, drugič, razveljavi točko 1 izreka izpodbijane sodbe, tretjič, razglasi ničnost spornega sklepa v celoti in, četrtič, Komisiji naloži plačilo stroškov tega pritožbenega postopka.

22. Komisija Sodišču predlaga, naj zavrne pritožbo in družbi BA naloži plačilo stroškov.

IV. Presoja

23. Družba BA v podporo svoji pritožbi navaja dva pritožbena razloga. S prvim pritožbenim razlogom trdi, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, ker je menilo, da ga omejuje načelo *ne ultra petita*. Družba BA meni, da bi moralo to sodišče, ker je po uradni dolžnosti preizkusilo razlog javnega reda in ugotovilo obstoj napake, ki je vplivala na sporni sklep v celoti, ta sklep v celoti razglasiti za ničen. Drugi pritožbeni razlog, ki je naveden podredno, se nanaša na kršitev pravice do učinkovitega pravnega varstva, določene v členu 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).

24. Komisija uvodoma uveljavlja ugovore nedopustnosti pritožbe, ki jih je treba analizirati najprej.

A. Dopustnost pritožbe

1. Kršitev zahteve, da se pritožbi priloži izpodbijana sodba

25. Na prvem mestu, po mnenju Komisije pritožba ni dopustna, ker družba BA pritožbi ni priložila izpodbijane sodbe, s čimer naj bi kršila člen 168(2) Poslovnika Sodišča.¹⁴

26. V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je nekdanji poslovnik izrecno določal, da je treba „[p]ritožbi [...] priložiti odločbo [Splošnega s]odišča, ki je predmet pritožbe“.¹⁵ Vendar taka zahteva ni več izrecno vključena v Poslovnik, ki je začel veljati 1. novembra 2012. V skladu s členom 168(1)(b) tega poslovnika se namreč le zahteva, da pritožba vsebuje „navedbo izpodbijane odločbe Splošnega sodišča“, da lahko Sodišče nedvoumno opredeli to odločbo.

27. Člen 168(2) navedenega poslovnika napotuje na člen 122(1) istega poslovnika, ta pa napotuje na člen 21, drugi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije. Iz teh dveh določb izhaja, da mora biti „po potrebi“ oziroma „kjer je to primerno“ tožbi priložen akt, katerega razveljavitev se predlaga. Menim, da je treba izraz „po potrebi“ oziroma „kjer je to primerno“ razumeti tako, da ni nujno, da se tožbi priloži izpodbijani akt, če lahko Sodišče brez težav razpolaga z njim, kar ob upoštevanju tehnološkega napredka dandanes vselej velja za sodbe in sklepe Splošnega sodišča.

28. Iz tega sledi, da se na podlagi člena 168(2) Poslovnika Sodišča ne zahteva, da se pritožbi priloži izpodbijana sodba, zato je treba prvi ugovor nedopustnosti, ki ga navaja Komisija, zavrniti.

¹⁴ Člen 168(2) Poslovnika Sodišča zlasti določa, da se za pritožbo uporablja člen 122(1) istega poslovnika. V skladu z zadnjemavedeno določbo se „[p]o potrebi [...] tožbi priložijo dokazila iz člena 21, drugi odstavek, Statuta [Sodišča Evropske unije]“. Člen 21, drugi odstavek, navedenega statuta določa, da mora biti tožbi „priložen, kjer je to primerno, akt, katerega razveljavitev se zahteva“.

¹⁵ Glej člen 112(2) Poslovnika Sodišča z dne 19. junija 1991, ki je veljal do 31. oktobra 2012.

2. Kršitev člena 56 Statuta Sodišča Evropske unije ter členov 169 in 170 Poslovnika Sodišča

29. Na drugem mestu, po mnenju Komisije pritožba ni dopustna, ker naj ne bi izpolnjevala zahtev, določenih s členom 56 Statuta Sodišča Evropske unije ter členoma 169 in 170 Poslovnika Sodišča. Vendar je treba pred analizo teh ugovorov preučiti ugovor Komisije, da je replika, za katero je bilo družbi BA dovoljeno, da jo vloži v odgovor na te ugovore, v celoti nedopustna.

a) Dopustnost replike

30. Komisija trdi, da so bile trditve, ki jih je družba BA navedla v repliki v odgovor na ugovore nedopustnosti, ki jih je uveljavljala ta institucija, nov razlog, naveden med postopkom, in da je kot taka replika v celoti nedopustna.¹⁶ Komisija namreč meni, da družba BA – medtem ko naj bi v pritožbi trdila, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, ker ni izpeljalo pravnih posledic iz ugoditve razlogu javnega reda, ki ga je preizkusilo po uradni dolžnosti – v repliki prvič izpodbija zavrnitev zahteve, ki jo je podala med obravnavo pred Splošnim sodiščem, to je, naj se razglasi ničnost spornega sklepa v celoti.

31. V zvezi s tem je treba opozoriti, da je Splošno sodišče v postopku, v okviru katerega je bilo treba vzpostaviti kontradiktornost v zvezi z razlogom, ki ga je nameravalo preizkusiti po uradni dolžnost, stranke pozvalo, naj zavzamejo stališče o tem razlogu.

32. Iz točke 90 izpodbijane sodbe izhaja, da je družba BA na obravnavi v okviru svoje utemeljitve v zvezi s tem razlogom izrecno navedla, da bi lahko Splošno sodišče razglasilo ničnost spornega sklepa v celoti.

33. Splošno sodišče je v isti točki izpodbijane sodbe to zahtevo družbe BA izrecno zavrnilo in jo tako v bistvu obravnavalo kot „implicitno“ (kot je navedlo samo Splošno sodišče) zahtevo za spremembo predlogov te družbe. Nato je razglasilo delno ničnost spornega sklepa v obsegu predlogov, kot jih je podala družba BA v tožbi.

34. Družba BA v pritožbi trdi, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, ker je menilo, da ga v obravnavani zadevi omejuje načelo *ne ultra petita*. Po mnenju te družbe bi morale biti sodišče, kadar po uradni dolžnosti preizkusi razlog javnega reda, pristojno za to, da iz potrditve tega razloga izpelje ustrezne pravne posledice in da torej v obravnavani zadevi sporni sklep v celoti razglasi za ničen. Družba BA meni, da je sodišče svobodno pri izvajanju take pristojnosti ne glede na predloge strank, zato naj v obravnavani zadevi podaja zahteve za spremembo predlogov sploh ne bi bila potrebna za to, da bi lahko Splošno sodišče sporni sklep v celoti razglasilo za ničen.¹⁷

35. Iz te teze logično izhaja, da je po mnenju družbe BA – ker bi morale Splošno sodišče zaradi potrditve razloga, ki ga je preizkusilo po uradni dolžnosti, izpodbijani sklep vsekakor v celoti razglasiti za ničen – razlogovanje iz točke 90 izpodbijane sodbe, v kateri je to sodišče zavrnilo njen predlog za razglasitev ničnosti spornega sklepa v celoti, napačno.

36. V takih okoliščinah Komisija ne more upravičeno trditi, da je družba BA, ker je v repliki trdila, da se njena pritožba nanaša na zavrnitev te zahteve, navedla nov razlog v primerjavi z razlogom, ki ga je navedla v pritožbi in ki se je nanašal na napačno uporabo prava pri uporabi načela *ne ultra petita*. Zato menim, da je treba ugovor nedopustnosti replike zavrniti.

¹⁶ Člena 190(1) in 127(1) Poslovnika Sodišča.

¹⁷ Glej točke od 72 do 75 teh sklepnih predlogov.

b) Skladnost pritožbe s členom 56, drugi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije

37. Komisija najprej trdi, da pritožba ni v skladu s členom 56, drugi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije, ker naj družba BA s svojimi predlogi ne bi ne uspela v smislu te določbe. Ker je namreč Splošno sodišče ugodilo predlogom družbe BA, kot so bili opredeljeni v njeni tožbi, naj bi ta na prvi stopnji s svojimi predlogi v celoti uspela.

38. Družba BA odgovarja, da s svojimi predlogi ni uspela. Na obravnavi naj bi namreč v okviru argumentacije glede razloga, ki ga je Splošno sodišče preizkusilo po uradni dolžnosti, trdila, da je treba sporni sklep razglasiti za ničen v celoti, Splošno sodišče pa je v izpodbijani sodbi to zahtevo zavrnilo. Razlaga postopkovnih pravil, ki jo predlaga Komisija, naj bi stranko, na katero se nanaša sodba, ki jo izreče Splošno sodišče na podlagi razloga, preizkušenega po uradni dolžnosti, prikrajšala za možnost, da pri Sodišču uveljavi pravico do učinkovitega pravnega varstva.

39. Naj uvodoma opozorim, da na podlagi člena 56, drugi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije lahko vloži „pritožbo [pri Sodišču] katera koli stranka, ki v celoti ali delno ni uspela s svojimi [...] predlogi [...]“.

40. Treba je opozoriti, da se francoska različica člena 56, drugi odstavek, Statuta in različica te določbe v angleščini, ki je v obravnavani zadevi jezik postopka, z jezikovnega vidika med seboj razhajata. Da lahko namreč pritožnik vloži pritožbo, se v francoski različici zahteva, da je ta „succombé en ses conclusions“, v angleški različici pa, da je bil „unsuccessful [...] in its submissions“. V francoski različici je namreč uporabljen izraz „conclusions“ („predlogi“), ki se ujema z izrazom, uporabljenim v členih 168(1)(d), 169(1) in 170(1) Poslovnika Sodišča, medtem ko je v angleški različici, nasprotno, uporabljen izraz „submissions“, ki se ne ujema z izrazom „form of order“, uporabljenim v navedenih določbah, in ki lahko vključuje ne samo predloge (*petitum*), ampak tudi pravne trditve, navedene pred Splošnim sodiščem. Razlike najdemo tudi v drugih jezikovnih različicah člena 56, drugi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije, saj nekatere od teh različic ne napotujejo na pojem, ki bi se ujemal s francoskim izrazom „conclusions“, uporabljenim v Poslovniku Sodišča.¹⁸

41. V teh okoliščinah, ko nima nobena od teh jezikovnih različic prednosti pred drugo, je treba člen 56, drugi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije razlagati glede na splošno sistematiko in namen določb, s katerimi je urejena pritožba.¹⁹

42. Zlasti je treba preveriti, ali – kot trdi Komisija – je mogoče pojem „ne uspeti s svojimi predlogi“ v smislu te določbe razumeti le, kot da se nanaša na predloge iz prvotne tožbe ali vsaj iz formalne zahteve za njihovo spremembo.

¹⁸ Tako na primer – in ne da bi želel biti izčrpen – v nekaterih jezikih, tako kot v francoskem, ugotovimo terminološko ujemanje med členom 56, drugi odstavek, Statuta Sodišča evropske unije in upoštevni določbami Poslovnika Sodišča. V teh določbah je tako uporabljen isti izraz, in sicer v nemškem jeziku izraz „Anträgen“, v italijanskem izraz „conclusioni“, v španskem izraz „pretensiones“, v estonskem izraz „nõue“, v latvijskem jeziku pa izraz „prasījumi“. Spet v drugih jezikovnih različicah pa takega jezikovnega ujemanja ni in besedilo člena 56, drugi odstavek, Statuta ne vsebuje izrecnega napotila na izraz, enakovreden francoskemu izrazu „conclusions“, uporabljenemu v Poslovniku. Tako se pri prevodu pojma „neuspelost“ nizozemska različica navedenega člena 56, drugi odstavek, ne navezuje na „conclusies“, danska ne na „påstande“, grška ne na „αιτήματα“, švedska ne na „yrkanden“, portugalska pa ne na „pedidos“.

¹⁹ Glej v tem smislu med drugim sodbo z dne 25. marca 2010, Helmut Müller (C-451/08, EU:C:2010:168, točka 38 in navedena sodna praksa).

43. V zvezi s tem je treba najprej ugotoviti, da iz sodne prakse Sodišča izhaja, da morajo predlogi strank izpolnjevati strogo zahtevo po jasnosti²⁰ in da so načeloma nespremenljivi.²¹ Ta načelna nespremenljivost je tesno povezana z zahtevo po upoštevanju rokov za vložitev pravnega sredstva.²²

44. Vendar nespremenljivost predlogov ni absolutna. Obstaja nekaj izjem, ki pa so zelo omejene.

45. Tako je Sodišče včasih dopustilo spremembo predlogov, navedenih v tožbi, med postopkom, če je taka sprememba temeljila na pravnih in dejanskih okoliščinah, ki so se razkrile med pisnim postopkom.²³ Poleg tega je odslej na podlagi člena 86 novega poslovnika Splošnega sodišča, s katerim je bila uzakonjena obstoječa sodna praksa,²⁴ predloge mogoče spremeniti, kadar se akt, katerega razglasitev ničnosti se predlaga, nadomesti ali spremeni z drugim aktom, ki ima enak predmet. Nato je Sodišče v nekaj posebnih primerih dopustilo možnost, da se predlogi med postopkom dodatno pojasnijo.²⁵ Vendar so za spremembo predlogov postavljene zelo stroge zahteve glede njene jasnosti in vsebine, izvesti pa jo je treba v skladu z zahtevami obličnosti,²⁶ čeprav so na obravnavi kljub vsemu odprte vse možnosti.²⁷

46. Kadar pa tožeča stranka poda zahtevo za spremembo svojih predlogov in Splošno sodišče to zahtevo v sodbi izrecno zavrne, te tožeče stranke ni mogoče prikrajšati za možnost, da izpodbija zakonitost navedene zavrnitve samo zato, ker je s svojimi prvotnimi predlogi, kot so bili navedeni v tožbi, uspela.

47. Očitno je namreč, da taka tožeča stranka z zahtevo za spremembo svojih predlogov ni uspela. Če bi Sodišče ugotovilo, da je Splošno sodišče to zahtevo neupravičeno zavrnilo, bi lahko navedena tožeča stranka dosegla več, kot je dosegla z ugoditvijo prvotnim predlogom. Torej je treba taki tožeči stranki omogočiti, da izpodbija zakonitost zavrnitve svoje zahteve za spremembo predlogov.

48. Poleg tega se vprašanje, ali je Splošno sodišče upravičeno zavrnilo zahtevo za spremembo predlogov stranke, nanaša na vsebino zadeve, in sicer ne glede na to, da je Splošno sodišče tak predlog zavrnilo zaradi kršitve zahtev obličnosti.

49. Zato v nasprotju s trditvami Komisije menim, da iz tega izhaja, da pojma „neuspelost“ v smislu člena 56, drugi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije ni mogoče strogo omejiti na predloge iz prvotne tožbe ali na predloge, spremenjene v skladu z zahtevami obličnosti. Nasprotno, vključevati mora neuspelost katere koli zahteve, ki je bila podana v postopku pred Splošnim sodiščem in o kateri je Splošno sodišče odločilo v izpodbijani sodbi.

20 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da morajo biti predlogi v vlogi, s katero se začne postopek, izraženi nedvoumno, da se prepriča, da bi Sodišče Unije odločilo *ultra petita* ali da o katerem od očitkov ne bi odločilo. Glej zlasti sodbo z dne 26. januarja 2017, Mamoli Robinetteria/Komisija (C-619/13 P, EU:C:2017:50, točka 31 in navedena sodna praksa).

21 Tako iz ustaljene sodne prakse izhaja, da načeloma stranka med postopkom ne more spremeniti samega predmeta spora in da je treba utemeljenost tožbe presojati izključno glede na predloge, navedene v vlogi, s katero se je začel postopek. Glej med drugim sodbo z dne 11. novembra 2010, Komisija/Portugalska (C-543/08, EU:C:2010:669, točka 20 in navedena sodna praksa). Glej v tem smislu tudi sodbo z dne 18. oktobra 1979, GEMA/Komisija (125/78, EU:C:1979:237, točka 26).

22 V zvezi s tem glej točko 98 teh sklepnih predlogov.

23 Glej sodbe z dne 3. marca 1982, Alpha Steel/Komisija (14/81, EU:C:1982:76, točka 8); z dne 8. julija 1965, Krawczynski/Komisija (83/63, EU:C:1965:70 točka 2), in z dne 14. julija 1988, Stahlwerke Peine-Salzgitter/Komisija (103/85, EU:C:1988:398, točka 11). Izrek sodbe Sodišča je lahko tak nov element (glej sodbo z dne 12. novembra 2014, Guardian Industries in Guardian Europe/Komisija, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, točke od 15 do 20).

24 V sodni praksi se je akt, ki je bil sprejet po vložitvi tožbe in katerega predmet je bil enak predmetu izpodbijanega akta, obravnaval kot nov element, zaradi katerega je tožeča stranka lahko spremenila predloge in tožbene razloge (glej sodbi z dne 3. marca 1982, Alpha Steel/Komisija, 14/81, EU:C:1982:76, točka 8, in z dne 14. julija 1988, Stahlwerke Peine-Salzgitter/Komisija, 103/85, EU:C:1988:398, točka 11).

25 Tako je na primer Sodišče v sodbi z dne 2. junija 1976, Kampffmeyer in drugi/EGS (od 56/74 do 60/74, EU:C:1976:78, točke od 6 do 9), dovolilo vložitev naknadnih predlogov za določitev narave nastale škode.

26 Glej sodbi z dne 14. decembra 1962, Compagnie des hauts fourneaux de Chasse/Visoka oblast (33/59, EU:C:1962:43, str. 736), in z dne 14. decembra 1962, Meroni/Visoka oblast (46/59 in 47/59, EU:C:1962:44, str. 803). Glej tudi točko 90 izpodbijane sodbe.

27 Glej na primer sodbo z dne 12. novembra 2014, Guardian Industries in Guardian Europe/Komisija (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, točke od 15 do 20).

50. Zdi se, da je taka razlaga navedenega člena 56, drugi odstavek, v skladu tudi z različnimi jezikovnimi različicami te določbe, ki vse napotujejo na „neuspešnost“, vendar tega pojma ne povezujejo nujno s predlogi, formalno navedenimi v prvotni tožbi.²⁸

51. Iz tega izhaja, da je treba, ker je v obravnavani zadevi Splošno sodišče v točki 90 izpodbijane sodbe odločilo o „implicitni“ zahtevi družbe BA, naj se sporni sklep v celoti razglasi za ničn, in je to zahtevo zavrnilo, šteti, da družba BA v zvezi s tem ni uspela v smislu člena 56, drugi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije. Torej je treba njeno pritožbo s tega vidika šteti za dopustno.

c) Skladnost pritožbe s členom 169(1) Poslovnika Sodišča

52. Komisija nato trdi, da pritožba ni v skladu s členom 169(1) Poslovnika Sodišča, saj naj njen namen ne bi bil razveljavitev izreka izpodbijane sodbe, ampak dopolnitev tega izreka tako, da se razglasitev delne ničnosti – ki jo je predlagala družba BA na prvi stopnji, Splošno sodišče pa je temu predlogu ugodilo – razširi na razglasitev ničnosti v celoti.

53. Člen 169(1) Poslovnika Sodišča določa, da se „[s] pritožbo [...] predlaga, naj se odločba Splošnega sodišča, kakor izhaja iz izreka te odločbe, v celoti ali deloma razveljavi“.

54. Ta določba se nanaša na predloge, podane v pritožbeni vlogi v zvezi s pritožbo (medtem ko se člen 170 istega poslovnika nanaša na predloge v primeru ugoditve pritožbi). To zadeva zlasti temeljno načelo s področja pritožb, po katerem je treba s pritožbo izpodbijati izrek izpodbijane sodbe Splošnega sodišča in se ta ne more nanašati izključno na spremembo nekaterih delov obrazložitve te odločbe.²⁹

55. Kot izhaja iz točke 21 teh sklepnih predlogov, je v obravnavani zadevi, kar zadeva predloge v zvezi s pritožbo, družba BA navedla dva predloga: s prvim predlaga razveljavitev izpodbijane sodbe „v delu, v katerem je [s to sodbo] obseg razglasitve ničnosti spornega sklepa omejen na tožbene predloge, ki jih je navedla v postopku na prvi stopnji“, z drugim pa predlaga razveljavitev točke 1 izreka izpodbijane sodbe.

56. Torej s prvim predlogom družba BA predlaga razveljavitev obrazložitve izpodbijane sodbe, na kateri temelji točka 1 izreka, v delu, v katerem je ugodeno le predlogu za razglasitev delne ničnosti spornega sklepa. Natančneje se to nanaša, prvič, na odločitev Splošnega sodišča, ki je menilo, da ga v obravnavani zadevi omejuje načelo *ne ultra petita*, in drugič, na odločitev, da se zavrne „implicitna“ zahteva za spremembo predlogov, za katero družba BA trdi, da jo je podala na obravnavi.³⁰ V zvezi s tem je treba opozoriti, da iz sodne prakse Sodišča izhaja, da je obrazložitev izpodbijane sodbe, ki je nujna podlaga njenega izreka, od tega izreka nerazdružljiva,³¹ izrek sodbe pa je treba razlagati ob upoštevanju te obrazložitve.³²

57. Družba BA na podlagi te predpostavke nato v drugem predlogu predlaga razveljavitev točke 1 izreka izpodbijane sodbe.

²⁸ Glej točko 40 in opombo 18 teh sklepnih predlogov.

²⁹ Glej v tem smislu sodbo z dne 15. novembra 2012, *Al-Aqsa/Svet in Nizozemska/Al-Aqsa* (C-539/10 P in C-550/10 P, EU:C:2012:711, točke od 43 do 45).

³⁰ Odločitvi iz točk 87, 88, 90 in 91 izpodbijane sodbe. V zvezi s tem ni sporno, da bi Splošno sodišče, ker je bil zaradi ugotovljene napake v obrazložitvi omajan sporni sklep v celoti (kar dokazuje okoliščina, da je to sodišče sporni sklep v zvezi s preostalimi letalskimi družbami, ki so ga izpodbijale, v celoti razglasilo za ničn, pri čemer se je oprlo na isto napako v obrazložitvi, kot je bila ugotovljena v zvezi z družbo BA), če ne bi menilo, da ga omejuje načelo *ne ultra petita* in ne bi zavrnilo zahteve za spremembo predlogov družbe BA, sklep v celoti razglasilo za ničn, kar bi vplivalo na točko 1 izreka izpodbijane sodbe.

³¹ Glej sodbi z dne 1. junija 2006, *P & O European Ferries (Vizcaya) in Diputación Foral de Vizcaya/Komisija* (C-442/03 P in C-471/03 P, EU:C:2006:356, točka 44), in z dne 15. novembra 2012, *Al-Aqsa/Svet in Nizozemska/Al-Aqsa* (C-539/10 P in C-550/10 P, EU:C:2012:711, točka 49 in navedena sodna praksa).

³² Glej v tem smislu sodbi z dne 16. marca 1978, *Bosch* (135/77, EU:C:1978:75, točka 4), in z dne 26. aprila 1988, *Asteris in drugi/Komisija* (97/86, 99/86, 193/86 in 215/86, EU:C:1988:199, točka 27).

58. Prav tako je v tem okviru treba dodati, da je Sodišče že odločilo, da če je pristojno za presojo pravne rešitve v zvezi s tožbenimi razlogi, ki jih je obravnavalo Splošno sodišče, mora biti pristojno tudi za presojo pravnih posledic, ki jih ugotovi Splošno sodišče na podlagi take rešitve in ki prav tako pomenijo pravno vprašanje, sicer bi bil postopek pritožbe v znatni meri brez pomena.³³

59. Družba BA pa v pritožbi izpodbija obseg razglasitve ničnosti, ki jo je Splošno sodišče izreklo na podlagi potrditve razloga, ki ga je preizkusilo po uradni dolžnosti. Torej ta družba izpodbija pravne posledice, ki jih je Splošno sodišče izpeljalo iz potrditve tega razloga.

60. Iz vsega navedenega je razvidno, da v obravnavani zadevi Komisija ne more upravičeno trditi, da namen pritožbe družbe BA ni razveljavitev izreka izpodbijane sodbe, kot se to zahteva s členom 169(1) Poslovnika Sodišča.

d) Skladnost pritožbe s členom 170(1) Poslovnika Sodišča

61. Nazadnje Komisija še trdi, da pritožba ni v skladu niti s členom 170(1) Poslovnika Sodišča. Na podlagi tega člena naj pritožniku ne bi bilo dovoljeno, da v pritožbi navede predloge, ki presegajo predloge, podane na prvi stopnji, in da predlaga obsežnejši ukrep, kot ga je predlagal v postopku pred Splošnim sodiščem. Zahteve, ki jo je podala družba BA na obravnavi pred Splošnim sodiščem v zvezi z obsegom razglasitve ničnosti (točka 90 izpodbijane sodbe), naj ne bi bilo mogoče obravnavati kot del predmeta spora pred Splošnim sodiščem.

62. Člen 170(1) Poslovnika Sodišča določa, da se „[s] pritožbo [...] predlaga, naj se, če se pritožba razglasi za utemeljeno, predlogom, podanim na prvi stopnji, v celoti ali deloma ugodi, pri čemer ni dovoljeno dajati novih predlogov“, in da „[p]ritožba ne more spreminjati predmeta spora pred Splošnim sodiščem“.

63. Vstavitev člena, ki se nanaša posebej na predloge v primeru ugoditve pritožbi, je novost Poslovnika Sodišča, ki je začel veljati 1. novembra 2012. Ta določba se nanaša na posledice, ki bi jih moralo Sodišče izpeljati iz morebitnega priznanja utemeljenosti pritožbe. Logično je, da je umeščena za člen 169(1) istega poslovnika, njen namen pa je preprečiti, da bi pritožnik lahko pri Sodišču podal zahteve, ki jih ni podal pred Splošnim sodiščem.³⁴

64. V obravnavani zadevi so predlogi v primeru ugoditve pritožbi družbe BA vključeni v tretji predlog, s katerim ta družba Sodišču predlaga, naj sporni sklep v celoti razglasi za ničn.

65. Treba je preveriti, ali je treba to zahtevo opredeliti kot „nov predlog“ in ali lahko spremeni predmet spora v smislu člena 170(1) Poslovnika Sodišča.

66. V zvezi s tem je treba ugotoviti, prvič, da se zahteva iz tretjega predloga v celoti ujema z „implicitno“ zahtevo za spremembo predlogov, ki jo je Splošno sodišče zavrnilo v točki 90 izpodbijane sodbe. Poleg tega se nanaša na vprašanje, o katerem – kot prav tako izhaja iz točke 90 izpodbijane sodbe – se je razpravljalo pred Splošnim sodiščem v okviru razprave v zvezi s tem razlogom, to je vprašanje morebitne razglasitve ničnosti spornega sklepa v celoti zaradi potrditve razloga, preizkušenega po uradni dolžnosti.

³³ Glej sodbo z dne 11. decembra 2008, Komisija/Département du Loiret (C-295/07 P, EU:C:2008:707, točki 97 in 98).

³⁴ Na primer nov odškodninski zahtevak (glej na primer sodbo z dne 18. marca 1993, Parlament/Frederiksen, C-35/92 P, EU:C:1993:104, točke od 34 do 36) ali zahtevo za razglasitev ničnosti drugih aktov poleg izpodbijanega akta (glej na primer sodbo z dne 6. marca 2001, Connolly/Komisija, C-273/99 P, EU:C:2001:126, točke od 18 do 20).

67. Drugič, če lahko pritožnik – kot izhaja iz ugotovitev iz točk 58 in 59 teh sklepnih predlogov – s pritožbo izpodbija pravne posledice, ki jih je Splošno sodišče izpeljalo iz ugoditve tožbenemu razlogu (v obravnavani zadevi razlogu, preizkušenemu po uradni dolžnosti), je logično, da mora biti takemu pritožniku dovoljeno tudi Sodišču predlagati, naj v primeru morebitne ugoditve pritožbi samo izpelje posledice po pravu samem, ki izhajajo iz ugoditve navedenemu razlogu.

68. V zvezi s tem ni dvoma, da bi to, da bi Sodišče ugodilo pritožbi družbe BA – ker bi menilo, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, kot mu to očita ta družba – nujno pomenilo, da je treba sporni sklep v celoti razglasiti za ničen.³⁵

69. Torej v obravnavani zadevi razglasitev ničnosti spornega sklepa v celoti ni nič drugega kot nujna pravna posledica morebitne ugoditve predlogom, ki jih je podala družba BA v pritožbi (navedenim v točkah 21 in 55 teh sklepnih predlogov), in s tem morebitne razveljavitve izpodbijane sodbe.

70. Glede na navedeno v okviru zelo posebnih okoliščin te zadeve menim, da člen 170(1) Poslovnika Sodišča ne nasprotuje dopustnosti pritožbe.

71. Zato menim, da je pritožba družbe BA dopustna.

B. Prvi pritožbeni razlog: napačna uporaba prava kot posledica napačne uporabe načela *ne ultra petita*

1. Kratek povzetek trditev strank

72. Družba BA s prvim pritožbenim razlogom trdi, da je Splošno sodišče s tem, da je – ko je po uradni dolžnosti ugotovilo obstoj bistvenih napak v obrazložitvi, ki spadajo na področje javnega reda in ki vplivajo na sporni sklep v celoti – menilo, da ga omejuje načelo *ne ultra petita*, napačno uporabilo pravo.

73. Družba BA meni, da se, ko sodišče Unije po uradni dolžnosti preizkusi vprašanje javnega reda, omejitve inter partes, povezane z načelom *ne ultra petita*, prenehajo uporabljati. V takem primeru bi moralo biti navedeno sodišče pristojno za to, da izrek sodbe oblikuje tako, kot se mu zdi primerno, in ga pri izvajanju te pristojnosti ne bi smeli omejevati predlogi ene od strank.

74. Družba BA meni, da bi moralo biti sodišču Unije, če se lahko v zadevi, ki se nanaša na vprašanje javnega reda, odmakne od razlogov, ki so jih navedle stranke, po analogiji prav tako omogočeno tudi to, da se odmakne od njihovih predlogov. Le tako bi bil lahko izrek njegove sodbe ustrezen in bi lahko učinkovito odpravilo ugotovljene kršitve javnega reda.

75. Posledice tega, da je Splošno sodišče razloge javnega reda preizkusilo po uradni dolžnosti, ne morejo biti vezane na posamične interese strank v sporu. Prav tako naj ne bi mogle biti odvisne od tega, ali so te stranke morda med postopkom spremenile predloge. Taka rešitev bi hkrati pomenila, da se vprašanja javnega reda prepustijo strankam.

76. Poleg tega naj bi Splošno sodišče v okviru upoštevanja poznejših nacionalnih odškodninskih postopkov v izpodbijani sodbi ustvarilo samovoljno razlikovanje med položajem družbe BA (v zvezi s katero je bil sporni sklep le delno razglašen za ničen) in položajem letalskih družb, ki so prav tako izpodbijale navedeni sklep (v zvezi s katerimi je bil ta v celoti razglašen za ničen), čeprav so bile vse tožeče stranke z vidika bistvene napake v obrazložitvi, ki jo je po uradni dolžnosti ugotovilo Splošno sodišče, v enakem položaju.

³⁵ Glej opombo 30 teh sklepnih predlogov.

77. Nazadnje, pristop Splošnega sodišča naj bi bil problematičen z vidika izvajanja sodne oblasti, saj bi pomenil spodbudo tožečim strankam, naj svoje predloge sistematično brez utemeljitve podajo široko, da bi si tako zagotovile razglasitev ničnosti širšega obsega, če bi sodišče Unije po uradni dolžnosti preizkusilo razlog javnega reda.

78. Komisija izpodbija trditve družbe BA. Pri tem zlasti meni, da družba BA s svojo tezo zanika načela, izražena v sodni praksi, ki izhaja iz sodbe Komisija/AssiDomän Kraft Products in drugi (v nadaljevanju: zadeva AssiDomän).³⁶ Zadeva AssiDomän naj bi se od obravnavane zadeve razlikovala le po stopnji. Medtem ko v zadevi AssiDomän nekateri naslovniki sklepa Komisije tega sklepa niso izpodbijali, naj bi v obravnavani zadevi družba BA pred Splošnim sodišče izpodbijala le nekatere vidike spornega sklepa.

2. Analiza

79. Ali je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, ker je menilo, da ga v obravnavani zadevi omejuje načelo *ne ultra petita*? Ali bi lahko – oziroma bi celo moralo – sporni sklep v celoti razglasiti za ničen tako, da bi izpeljalo vse pravne posledice, ki izhajajo iz napake v obrazložitvi kot razloga javnega reda, preizkušenega po uradni dolžnosti, zaradi katere je bil omajen ta sklep v celoti, ne glede na to, da je družba BA predlagala le razglasitev delne ničnosti?

80. Kot sem že navedel v točkah 5 in 6 teh sklepnih predlogov, ti vprašanji razkrivata trenja med različnima pravnima zahtevama, ki si včasih med seboj nasprotujeta. Odgovor nanju je torej odvisen od razmerja med tema zahtevama in tehtanja načel, na katerih temeljita.

81. V teh okoliščinah bom začel z analizo obsega in razloga za obstoj teh načel in zahtev, nato pa bom na podlagi tega predlagal odgovor na navedeni vprašanji.

a) Načelo *ne ultra petita*, posledica načela dispozitivnosti

82. Najprej je treba opredeliti načelo *ne ultra petita*, na katero se v obravnavani zadevi sklicuje Splošno sodišče kot na omejitev svoje pristojnosti za razglasitev ničnosti.

83. Načelo *ne ultra petita* izhaja iz reka „*ne eat iudex ultra petita partium*“ in sodišču, ki odloča o ničnostni tožbi, prepoveduje, da bi preseglo predloge strank.³⁷ V skladu z ustaljeno sodno prakso sodišče Unije ne more odločiti *ultra petita*, zato razglasitev ničnosti, ki jo izreče, ne sme prekoračiti tistega, kar tožeča stranka zahteva.³⁸

84. Načelo *ne ultra petita* je posledica načela dispozitivnosti, ki je vodilno načelo v sporih glede zakonitosti pred sodiščem Unije. Po načelu dispozitivnosti so stranke tiste, na pobudo katerih se začne sodni postopek in ki določijo predmet spora, sodišče pa se mora zato izreči o vsem, kar se mu predlaga, in le o tistem, kar se mu predlaga (torej *ne ultra petita*).³⁹

³⁶ Glej sodbo z dne 14. septembra 1999, Komisija/AssiDomän Kraft Products in drugi (C-310/97 P, EU:C:1999:407).

³⁷ Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Jääskinena v zadevi Galp Energía España in drugi/Komisija (C-603/13 P, EU:C:2015:482, točka 35).

³⁸ Glej, *ex multis*, sodbo z dne 19. januarja 2006, Comunità montana della Valnerina/Komisija (C-240/03 P, EU:C:2006:44, točka 43 in navedena sodna praksa).

³⁹ V zvezi s tem glej sklepne predloge generalne pravobranilke J. Kokott v zadevi Komisija/Alrosa (C-441/07 P, EU:C:2009:555, točka 146) in sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Wahla v zadevi Total/Komisija (C-597/13 P, EU:C:2015:207, točki 58 in 59). Načelo dispozitivnosti se odraža v različnih pravilih, s katerimi je urejen postopek pred sodišči Unije, zlasti v členu 21 Statuta Sodišča Evropske unije ter členu 120(c) Poslovnika Sodišča in členu 76(d) Poslovnika Splošnega sodišča, s katerimi je določeno, da se postopek pred sodišči Unije začne z vlogo, ki mora med drugim vsebovati predmet spora, predloge in kratek povzetek razlogov.

85. Običajno se načelo dispozitivnosti in njegova posledica, načelo *ne ultra petita*, obravnavata kot izraz zasebne avtonomije oseb. Odgovor na vprašanje, ali in v kakšnem obsegu subjekt pred sodiščem uveljavlja svoje pravice, je navsezadnje odvisen od njegove volje. Vendar tak koncept velja zlasti v okviru civilnopravnega postopka.⁴⁰

86. V javnopravnih postopkih pa imata načelo dispozitivnosti in načelo *ne ultra petita* – skupaj z omejitvami pristojnosti sodišča, ki izhajajo iz njiju – drugačen obseg.⁴¹ Natančneje, ti načeli je treba obravnavati v povezavi z odločitvijo, da se spor glede zakonitosti v pravu Unije strukturira kot spor, ki je odvisen od vložitve tožbe.

87. Tako iz člena 263, drugi, tretji in četrti odstavek, PDEU izhaja, da je sodišče Unije pristojno za nadzor nad zakonitostjo aktov, ki jih sprejmejo institucije, organi, uradi ali agencije Unije, le če – in kolikor – pri njem vložijo tožbo subjekti, upravičeni do njene vložitve na podlagi teh določb.

88. Če taka tožba ni vložena, sodišče Unije nikakor ni pristojno za to, da bi *ex officio* preverilo zakonitost aktov, ki jih sprejmejo institucije, organi, uradi ali agencije Unije.⁴²

89. Povedano drugače, pristojnost sodišča Unije za nadzor nad zakonitostjo dejavnosti institucij Unije je odvisna od obstoja in obsega ničnostne tožbe, ki jo vloži eden od subjektov, navedenih v členu 263 PDEU. Če pri sodišču ni vložena taka tožba, se ne more vmešavati na področje delovanja preostalih institucij, organov, uradov ali agencij Unije in izpodbijati zakonitosti aktov, ki so jih ti sprejeli.⁴³

90. S tega vidika se omejitve pristojnosti sodišča, ki izhajajo iz načela *ne ultra petita* kot izraza načela dispozitivnosti, navezujejo ne le na zasebno avtonomijo, temveč tudi na načelo ločitve vej oblasti, ki je značilno za delovanje katere koli pravne države in ki se v okviru Unije kaže v načelu institucionalnega ravnovesja, kar pomeni, da vsaka od institucij svoje pristojnosti izvaja ob upoštevanju pristojnosti preostalih institucij.⁴⁴

91. Kar zadeva načelo *ne ultra petita*, je treba še opozoriti, da že iz njegovega imena (*ne ultra petita*) izhaja, da se to načelo navezuje na *petitum*, to je na zahteve strank, kot so navedene v njihovih predlogih. Vendar se Sodišče na to načelo včasih sklicuje tudi v zvezi z razlogi, ki jih predložijo stranke v podporo svojim zahtevam. Nanj se sklicuje zlasti v zvezi s prepovedjo, da bi sodišče preučilo razloge, ki jih stranke niso navedle, pri čemer so izjema prav razlogi, ki jih sodišče lahko preizkusi – ali jih celo mora preizkusiti – po uradni dolžnosti.⁴⁵

40 V zvezi s tem glej sklepne predloge generalnega pravobranilca D. Ruiz-Jaraboja Colomera v zadevi Vedral/UUNT (C-106/03 P, EU:C:2004:457, točka 28). Glej tudi sodbo z dne 14. decembra 1995, van Schijndel in van Veen (C-430/93 in C-431/93, EU:C:1995:441, točki 20 in 21). Ugotovljeno je bilo še, da je namen načela dispozitivnosti tudi zavarovati pravice do obrambe in zagotoviti učinkovit potek postopka zlasti s tem, da se prepreči podaljševanje postopka zaradi presoje novih tožbenih razlogov (glej sklepne predloge generalne pravobranilke J. Kokott v zadevi Duarte Hueros, C-32/12, EU:C:2013:128, točka 32 in navedena sodna praksa).

41 Ugotovljeno je bilo že, da imata lahko načelo dispozitivnosti in načelo *ne ultra petita* v civilnopravnih in javnopravnih postopkih različen obseg. Glej v zvezi s tem sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Jääskinen v zadevi Galp Energía España in drugi/Komisija (C-603/13 P, EU:C:2015:482, točka 36).

42 Sodišče Unije lahko zakonitost akta Unije nadzoruje tudi v okviru predloga za sprejetje predhodne odločbe, ki zadeva njegovo veljavnost, ali ugovora nezakonitosti. Ta postopka nikakor nista postopka, ki bi ju lahko to sodišče sprožilo po uradni dolžnosti.

43 V skladu s tem pristopom se v sodni praksi priznava, da se za akte Unije načeloma domneva, da so zakoniti in imajo zato pravne učinke – tudi če vsebujejo nepravilnosti – toliko časa, dokler niso razglašeni za nične na podlagi ugoditve ničnostni tožbi ali odpravljeni v okviru postopka predhodnega odločanja ali ugovora nezakonitosti. Glej zlasti sodbo z dne 6. oktobra 2015, Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650, točka 52 in navedena sodna praksa).

44 Glej člen 13(2) PEU. Glej tudi sodbo z dne 28. julija 2016, Svet/Komisija (C-660/13, EU:C:2016:616, točka 32 in navedena sodna praksa).

45 Glej sodbo z dne 10. decembra 2013, Komisija/Irska in drugi (C-272/12 P, EU:C:2013:812, točki 27 in 28 ter navedena sodna praksa).

92. S tega vidika je mogoče preizkus razloga javnega reda po uradni dolžnosti obravnavati kot izjemo od načela *ne ultra petita* v širokem pomenu (ki se torej ne nanaša le na *petitum*, ampak tudi na razloge, navedene v njegovo podporo). Vendar zaradi obstoja pristojnosti za to, da se ti razlogi preizkusijo po uradni dolžnosti, še ni nujno, da lahko sodišče Unije, če izvaja to pristojnost, sprejme odločitev, ki presega predloge strank. Ti vprašanji sta namreč med seboj ločeni.⁴⁶

b) Upoštevanje roka za vložitev pravnega sredstva kot zahteva javnega reda

93. Možnost, da subjekti, navedeni v členu 263 PDEU, pri sodišču Unije vložijo predlog za nadzor nad zakonitostjo akta Unije, je časovno omejena: pravno sredstvo je treba vložiti v roku, določenem v šestem odstavku tega člena.

94. V zvezi s tem iz sodne prakse Sodišča izhaja, da postane odločba, ki je naslovnik ne izpodbija v roku iz te določbe, zanj pravnomočna.⁴⁷

95. Sodišče je še navedlo, da je namen tega roka in posledice njegovega izteka, to je nastanka pravnomočnosti, zavarovati javne interese, zato je ta rok del javnega reda in ga torej niti stranke niti sodišče ne morejo spreminjati, njegovo upoštevanje pa mora sodišče Unije preveriti po uradni dolžnosti.⁴⁸

96. Ta sodna praksa temelji zlasti na ugotovitvi, da je namen rokov za vložitev pravnega sredstva zagotoviti pravno varnost, tako da se prepreči, da bi se akti Unije, ki povzročijo pravne učinke, izpodbijali v nedogled, pa tudi na zahtevah po učinkovitem izvajanju sodne oblasti in ekonomičnosti postopka.⁴⁹

97. Načela, izražena v tej sodni praksi, pa ne veljajo zgolj za tožbe za razglasitev ničnosti akta v celoti, ampak tudi za zahteve za razglasitev delne ničnosti. Tako v primeru vložitve tožbe, s katero se predlaga razglasitev delne ničnosti akta, deli tega akta, ki jih je mogoče ločiti⁵⁰ od preostalega akta in se niso izpodbijali v roku za vložitev tožbe, postanejo pravnomočni, zlasti za naslovnika akta.

98. Poleg tega – kot sem navedel v točki 43 teh sklepnih predlogov – so zahteve javnega reda, povezane z upoštevanjem roka za vložitev pravnega sredstva, temeljni razlog za načelno nespremenljivost predlogov strank v sporih, v katerih se predlaga razglasitev ničnosti. Ob izteku tega roka se načeloma izjasnijo predlogi in se torej dokončno opredeli predmet spora. Če bi namreč tožeci stranki po izteku roka za vložitev tožbe dovolili razširitev obsega predlogov, bi ji v bistvu omogočili, da zaobide ta rok in predlaga razglasitev ničnosti drugega akta (ali drugega dela akta), čeprav se je rok za izpodbijanje njegove zakonitosti že iztekel in je ta akt (ali njegov del) zanj postal pravnomočen.⁵¹

99. Nazadnje je treba še navesti, da Sodišče zaradi zahtev pravne varnosti, na katerih temeljijo pravila v zvezi s procesnimi roki, ta pravila uporablja zelo strogo in odstopanja dopušča le v povsem izjemnih okoliščinah.⁵²

⁴⁶ V zvezi s tem glej sklepne predloge generalnega pravobranilca F. G. Jacobsa v zadevi Salzgitter/Komisija (C-210/98 P, EU:C:2000:172, točka 150).

⁴⁷ Glej sodbo z dne 14. septembra 1999, Komisija/AssiDomän Kraft Products in drugi (C-310/97 P, EU:C:1999:407, točka 57 in navedena sodna praksa).

⁴⁸ Glej, *ex multis*, sodbo z dne 8. novembra 2012, Evropaiki Dynamiki/Komisija (C-469/11 P, EU:C:2012:705, točka 50 in navedena sodna praksa).

⁴⁹ Glej sodbo z dne 14. septembra 1999, Komisija/AssiDomän Kraft Products in drugi (C-310/97 P, EU:C:1999:407, točka 61).

⁵⁰ Razglasitev delne ničnosti delov akta, ki so neločljivo povezani s preostankom akta, ni mogoča, zato je tak predlog nedopusten. Glej sodbo z dne 24. maja 2005, Francija/Parlament in Svet (C-244/03, EU:C:2005:299, točki 20 in 21).

⁵¹ S temi načeli pa v obravnavani zadevi ni mogoče izpodbijati dopustnosti predlogov družbe BA v primeru ugoditve pritožbi, ki se ujemajo z zahtevo za spremembo predlogov, ki jo je Splošno sodišče v izpodbijani sodbi izrecno zavrnilo in ki so nujna pravna posledica morebitne ugoditve pritožbi te družbe (glej točke od 66 do 70 teh sklepnih predlogov).

⁵² Kot so nepredvidene okoliščine ali višja sila, kot določa člen 45, drugi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije. V zvezi s tem glej, *ex multis*, sklep z dne 12. julija 2016, Vichy Catalán/EUIPO (C-399/15 P, neobjavljen, EU:C:2016:546, točka 23 in navedena sodna praksa).

c) Zahteva po varstvu zakonitosti, na kateri temelji preizkus razlogov javnega reda po uradni dolžnosti

100. V skladu z zahtevo po varstvu zakonitosti sodišče Unije pri izvajanju svoje temeljne naloge zagotavljanja upoštevanja prava Unije, ki mu je podeljena s členom 19 PEU, nima izključno pasivne vloge, saj bi se sicer lahko zgodilo, da bi moralo svojo odločitev opreti na napačne pravne ugotovitve. Tako mu je bila z nekaterimi procesnimi pravili in sodno prakso priznana pristojnost, da po uradni dolžnosti preizkusi nekatere pravne razloge, ki so opredeljeni kot razlogi javnega reda in mu omogočajo, da preseže razloge in trditve, ki so jih navedle stranke. Ti primeri zadevajo tako vprašanja v zvezi s postopkom, ki poteka pred njim,⁵³ kot tudi vprašanja v zvezi z zakonitostjo izpodbijanega akta.⁵⁴

101. Na splošno mora sodišče Unije po uradni dolžnosti preizkusiti kršitev pravila pravnega reda Unije, ki je dovolj pomembno, da ga je mogoče opredeliti kot del javnega reda in da lahko upraviči sankcijo *ex officio*. Če se ugotovi kršitev takega pravila, namreč ni pomembno, ali ta akt vsebuje tudi napake, ki jih je tožeča stranka navedla v podporo svojemu predlogu za razglasitev ničnosti, saj obramba pravnega reda Unije sodišču kot razsodniku zakonitosti omogoča ali mu celo nalaga, da ugotovi, da zadevni akt vsebuje napako, ki vsekakor zahteva razglasitev njegove ničnosti.⁵⁵

102. Sodišče ni nikoli podalo natančne opredelitve pojma razloga javnega reda niti ni abstraktno določilo meril, na podlagi katerih bi bilo mogoče ugotoviti, ali je nek razlog del javnega reda. Vendar pa je mogoče na podlagi elementov iz sodne prakse ta merila dokaj natančno opredeliti, kar zadeva pravni red Unije.

103. Kot sem imel v zvezi s tem že večkrat priložnost poudariti,⁵⁶ se strinjam s pristopom, ki ga je predlagal generalni pravobranilec F.G. Jacobs v sklepnih predlogih v zadevi Salzgitter/Komisija (C-210/98 P, EU:C:2000:172).⁵⁷ Tako je po mojem mnenju razlog del javnega reda, če, prvič, je namen kršenega pravila uresničiti temeljni cilj ali temeljno vrednoto pravnega reda Unije in ima pomembno vlogo pri doseganju tega cilja ali te vrednote ter, drugič, je bilo to pravilo sprejeto v interesu tretjih strani ali skupnosti na splošno, in torej ne le v interesu oseb, ki jih neposredno zadeva.

104. Torej je to zahteva po zakonitosti, ki bi jo lahko opredelili kot „okrepljeno“, saj se navezuje na varstvo „javnega reda“, to je varstvo temeljnih vrednot pravnega reda Unije v interesu tretjih strani ali skupnosti na splošno, na čemer temelji pristojnost/dolžnost sodišča Unije, da razloge javnega reda preizkusi po uradni dolžnosti in lahko pri tem tudi preseže razloge, ki so jih stranke navedle pred njim v podporo svojim predlogom.

⁵³ Tako lahko na primer v skladu s členom 53(2) Poslovnika sodišče Unije po uradni dolžnosti odloči, da očitno ni pristojno za odločanje o zadevi ali da je pravno sredstvo očitno nedopustno (glej tudi člen 181 tega poslovnika). V skladu s členom 150 istega poslovnika pa lahko navedeno sodišče po uradni dolžnosti odloči, da niso izpolnjene absolutne procesne predpostavke.

⁵⁴ Tako iz sodne prakse Sodišča izhaja, da lahko sodišče Unije po uradni dolžnosti odloči o nepristojnosti avtorja akta (glej sodbo z dne 13. julija 2000, Salzgitter/Komisija, C-210/98 P, EU:C:2000:397, točka 56), bistveni kršitvi postopka, to je nepravilnostih, ki vplivajo na obliko akta ali uporabljeni postopek in zaradi katerih so bile omajane pravice tretjih strani ali oseb, na katere se ta akt nanaša, ali bi lahko vplivale na vsebino navedenega akta, kot je neobstoj ustrezne overovitve (sodba z dne 6. aprila 2000, Komisija/Solvay, C-287/95 P in C-288/95 P, EU:C:2000:189, točka 55), nevročitvi (sodba z dne 8. julija 1999, Hoechst/Komisija, C-227/92 P, EU:C:1999:360, točka 72), in neobrazložitvi akta (glej, *ex multis*, sodbo z dne 2. decembra 2009, Komisija/Irska in drugi, C-89/08 P, EU:C:2009:742, točki 34 in 35).

⁵⁵ Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca Y. Bota v zadevi Komisija/Irska in drugi (C-89/08 P, EU:C:2009:298, točka 64). Vendar je treba k temu dodati, da je v teh sklepnih predlogih generalni pravobranilec Y. Bot nekaj točk prej pojasnil, da spor določijo in razmejijo stranke, zato sodišče Unije „ne sme prekoračiti predlogov, ki so mu jih predložile“ (točka 59).

⁵⁶ Glej moje sklepne predloge v zadevi Bensada Benallal (C-161/15, EU:C:2016:3, točka 67 in naslednje ter navedena sodna praksa).

⁵⁷ Glej točki 141 in 142.

d) Obseg pristojnosti sodišča Unije za razglasitev ničnosti, če po uradni dolžnosti preizkusi razlog javnega reda

105. Ali je mogoče s tako „okrepljeno“ zahtevo po zakonitosti, povezano z varstvom javnega reda, na kateri temelji pristojnost sodišča Unije, da po uradni dolžnosti preizkusi pravni razlog, upravičiti tudi razširitev pristojnosti tega sodišča za razglasitev ničnosti prek zahtev tožeče stranke? Ali lahko na podlagi te zahteve sodišče odpre razpravo o delih odločbe, ki je, ker zoper njo ni bila vložena tožba, za tožečo stranko postala pravnomočna?

106. Odgovor na ta vprašanja je navsezadnje odvisen od izbire zahteve, ki naj izmed zgoraj opisanih upoštevanih zahtev prevlada.

107. Menim, da ima Sodišče pri tej izbiri v bistvu tri možnosti, od katerih me iz razlogov, ki jih bom predstavil v nadaljevanju, prepriča le tretja.

108. Prva možnost bi se ujemala s tezo družbe BA, kar pomeni, da bi prevladala „okrepljena“ zahteva po zakonitosti, tako da bi sodišču priznali pristojnost, da pri preizkusu razloga javnega reda preseže predloge strank. Ni mogoče zanikati, da je tak pristop v nekem pogledu logičen. Ker je namreč kršeno pravilo tako pomembno, da je opredeljeno kot pravilo javnega reda in ga je mogoče preizkusiti *ex officio*, mora biti sodišču tudi omogočeno, da ne glede na predloge strank odpravi nezakonitost, ki izhaja iz njegove kršitve. Ta pristop se sklada s pristojnostjo sodišča, da po uradni dolžnosti preizkusi razloge javnega reda, ki je – kot sem navedel v točkah 91 in 92 teh sklepnih predlogov – izjema od načela *ne ultra petita* v širokem pomenu. Čeprav ima ta pristop nekaj opore v sodni praksi, je ta sodna praksa implicitna, osamljena, starejšega datuma in – kot se zdi – omejena na spore s področja javnih uslužbencev.⁵⁸

109. Druga možnost bi bila strankam omogočiti, da v okviru stališča (potrebne za upoštevanje načela kontradiktornosti⁵⁹) glede razloga, ki ga sodišče Unije preizkusi po uradni dolžnosti, prilagodijo obseg svojih predlogov ob upoštevanju tega razloga.

110. Tretja možnost, ki jo je izbralo Splošno sodišče ob podpori Komisije in h kateri se nagibam tudi sam, je dajanje prednosti zahtevam, povezanim z načelom *ne ultra petita* in pravno varnostjo (v zvezi z upoštevanjem rokov za vložitev pravnega sredstva), tako da se pristojnost sodišča za razglasitev ničnosti omeji na predloge strank.

111. V zvezi s tem menim, da je treba upoštevati spodaj navedeno.

112. Prvič, treba je upoštevati zadevo AssiDomän, o upoštevni katere so razpravljale stranke. V sodbi v tej zadevi, ki se je prav tako nanašala na zakonitost sklepa s področja protikonkurenčnih omejevalnih sporazumov, je Sodišče odločilo, da razglasitev ničnosti sklepa, izrečena s sodbo v zvezi s tožečo stranko, ne vpliva na veljavnost drugega enakega ali podobnega sklepa, ki vsebuje enako nepravilnost, vendar je naslovljen na drugega naslovnika, ki ga ni izpodbijal v roku za vložitev tožbe.⁶⁰ Sodišče se je v podporo tej rešitvi sklicevalo na načelo *ne ultra petita* in zahteve po pravni varnosti, na katerih temelji upoštevanje rokov za vložitev pravnega sredstva.

⁵⁸ Tako je Sodišče v sodbi s področja javnih uslužbencev, ko se je izreklo o dopustnosti tožbe za razglasitev delne ničnosti, odločilo, da „bi Sodišče s tem, da bi akt v celoti razglasilo za ničen, odločilo *ultra petita*, čeprav tožbeni razlog, s katerim se izpodbija sporni sklep, ne zadeva javnega reda“ (sodba z dne 28. junija 1972, Jamet/Komisija, 37/71, EU:C:1972:57, točka 12); generalni pravobranilec G. Tesauro je na podlagi te sodbe v sklepni predlogih z dne 15. maja 1997 v zadevi TWD/Komisija (C-355/95 P, EU:C:1996:483, točka 24) menil, da bi Sodišče, če bi v tej zadevi po uradni dolžnosti preizkusilo razlog javnega reda v zvezi z neobrazložitvijo spornih sklepov, lahko samo razglasilo ničnost teh sklepov in tako preseglo predlog za razglasitev delne ničnosti, ki ga je vložil pritožnik.

⁵⁹ Glej sodbo z dne 2. decembra 2009, Komisija/Irska in drugi (C-89/08 P, EU:C:2009:742, točke od 50 do 62).

⁶⁰ Glej zlasti točke od 52 do 62 sodbe z dne 14. septembra 1999, Komisija/AssiDomän Kraft Products in drugi (C-310/97 P, EU:C:1999:407).

113. Drži sicer, da se obravnavana zadeva z nekaterih vidikov razlikuje od zadeve AssiDomän. Prvič, v zadevi AssiDomän nezakonitost sklepa Komisije ni kot v obravnavani zadevi izhajala iz kršitve pravila javnega reda.⁶¹ Drugič, zadeva AssiDomän se je nanašala na položaj, ko družbe sploh niso vložile nobene tožbe zoper sklep, katerega naslovnice so bile in v zvezi s katerim so predlagale ponovni pregled po izteku roka za vložitev tožbe, pri čemer so zahtevale, naj se tudi nanje razširi ugotovitev nezakonitosti, do katere je prišlo Sodišče v okviru tožbe, ki jo je vložil drug naslovnik tega sklepa. Nasprotno pa je v obravnavani zadevi družba BA pred sodiščem izpodbijala – in to v predpisanem roku za vložitev tožbe – zakonitost spornega sklepa oziroma, natančneje, zgolj dela tega sklepa.

114. Vendar menim, da je mogoče zadevo AssiDomän kljub tem razlikam upoštevati pri presoji obravnavane zadeve, saj je sodišče v njej jasno izbralo: pri tehtanju med zahtevo po varstvu zakonitosti in zahtevo po pravni varnosti je dalo prednost drugi.⁶²

115. Vprašanja, ki se postavljajo v obravnavani zadevi, pa imajo nekaj skupnih točk z zadevo AssiDomän. Tudi tokrat si nasprotujeta zahteva po varstvu zakonitosti (ki je v okviru obravnavane zadeve povezana z javnim redom) na eni strani in zahteva (prav tako javnega reda) po pravni varnosti, ki se navezuje na to, da so deli spornega sklepa, ki jih družba BA ni izpodbijala v roku za vložitev tožbe, za to družbo postali pravnomočni, na drugi strani. Vendar je treba v obravnavani zadevi za razliko od zadeve AssiDomän k zadnjenavedeni zahtevi dodati še zahtevo po omejitvi pristojnosti sodišča za razglasitev ničnosti, ki izhaja iz načela *ne ultra petita*, kot sem ga opredelil v točkah od 82 do 90 teh sklepnih predlogov.

116. Drugič, Sodišče je v sodni praksi opredelilo položaj, v katerem morajo zahteve po zakonitosti, ki so del javnega reda, prevladati nad zahtevami po pravni varnosti (kot tudi nad tistimi, povezanimi z načelom *ne ultra petita*).

117. To velja za primer, ko je nepravilnost akta tako očitna, da je pravni red Unije ne more dopustiti, zaradi česar je treba ta akt šteti za neobstoječ. V takem primeru je Sodišče dopustilo, da lahko sodišče Unije ugotovi, da ta akt nima nobenega pravnega učinka, tudi če se je izpodbijal po izteku roka za vložitev tožbe.⁶³ Čeprav Sodišče še ni imelo priložnosti, da bi to izrecno navedlo, je treba šteti, da bi bilo sodišče v tako izjemnem primeru pristojno za ugotovitev neobstoja izpodbijanega akta, tudi če bi s tem preseglo predloge strank, s čimer bi odstopilo od načela *ne ultra petita*.

118. Vendar je Sodišče izrecno navedlo, da je treba glede na težo posledic, povezanih z ugotovitvijo neobstoja akta institucij Unije, to ugotovitev zaradi pravne varnosti pridržati zgolj za povsem skrajne primere,⁶⁴ ko so bile v zadevnem aktu storjene posebej resne in očitne napake.⁶⁵

61 Razglasitev ničnosti sklepa Komisije iz zadeve AssiDomän je namreč temeljila na več kršitvah pravic do obrambe in na neobstoju dokazov za nekatera protikonkurenčna ravnanja (glej sodbo z dne 31. marca 1993, Ahlström Osakeyhtiö in drugi/Komisija, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 in od C-125/85 do C-129/85, EU:C:1993:120, točke 52, 127, 138, 147, 154 in 167). V zvezi s tem, da upoštevanje pravic do obrambe ni vprašanje javnega reda, glej moje sklepne predloge v zadevi Bensada Benallal (C-161/15, EU:C:2016:3, točka 60 in naslednje, zlasti točka 93).

62 Ali, če si izposodim „slikovit“ izraz, ki ga je uporabil generalni pravobranilec D. Ruiz-Jarabo Colomer v sklepnih predlogih z dne 28. januarja 1999 v zadevi Komisija/AssiDomän Kraft Products in drugi (C-310/97 P, EU:C:1999:36), je Sodišče dalo prednost „nepravičnosti“ pred „neredom“ (točka 1).

63 V zvezi s tem glej sodbi z dne 26. februarja 1987, Consorzio Cooperative d'Abruzzo/Komisija (15/85, EU:C:1987:111, točka 10), in z dne 15. junija 1994, Komisija/BASF in drugi (C-137/92 P, EU:C:1994:247, točka 49). Za konkretno uporabo teh načel glej sodbo z dne 10. decembra 1969, Komisija/Francija (6/69 in 11/69, neobjavljena, EU:C:1969:68, točke od 11 do 13), v kateri je Sodišče celo zunaj roka za vložitev pravnega sredstva analiziralo morebitni neobstoje izpodbijanega akta.

64 Glej sodbo z dne 15. junija 1994, Komisija/BASF in drugi (C-137/92 P, EU:C:1994:247, točka 50).

65 Glej, *ex multis*, sodbo z dne 11. oktobra 2016, Komisija/Italija (C-601/14, EU:C:2016:759, točka 33 in navedena sodna praksa).

119. Torej je mogoče zgolj v takih skrajnih primerih ravnati v nasprotju s pristopom iz zadeve AssiDomän ter z zahtevo po varstvu zakonitosti upravičiti možnost za sodišče Unije, da preseže meje, določene s pravili, s katerimi je omejena njegova naloga nadzora nad zakonitostjo, ter utemeljene zlasti z zahtevo po upoštevanju stabilnosti pravnih položajev, navedeno v točkah od 94 do 98 teh sklepnih predlogov, in zahtevo po institucionalnem ravnovesju, navedeno v točki 90 teh sklepnih predlogov.

120. Vendar menim, da ugotovitev napake v obrazložitvi sklepa, izdanega naslovniku, tudi če ta napaka pomeni hudo nezakonitost, ki lahko vpliva na izpodbijani akt v celoti, ne more biti – ker niso izpolnjeni pogoji za ugotovitev neobstoja tega akta⁶⁶ – eden od skrajnih primerov, ki jih je Sodišče priznalo kot primere, v katerih je mogoče upravičiti prekoračitev navedenih meja.

121. Drži sicer, da zahteva po zakonitosti, ki sem jo opredelil kot „okrepljeno“, ker se navezuje na to, da je kršeno pravilo del javnega reda, upravičuje možnost, da sodišče *ex officio* ugotovi tako nezakonitost. Vendar po mojem mnenju s to zahtevo kljub temu ni mogoče upravičiti tega, da sodišču ne bi bilo treba upoštevati meja svojih pristojnosti, konkretno določenih v zahtevi po sodnem varstvu, kot jo je podala tožeča stranka in kot jo je opredelila v predlogih, s čimer bi bila omajana pravnomočnost, ki so jo v zvezi s tožečo stranko pridobili deli sklepa, ki se niso izpodbijali.

122. V zvezi s tem je treba opozoriti, da je sam naslovnik sklepa, ki se izpodbija s tožbo, s tem, da je v svojih zahtevah opredelil obseg svoje potrebe po pravnem varstvu, konkretno določil meje posega sodišča.

123. S tega vidika menim, da niti dejstvo, da je sodišče po uradni dolžnosti preizkusilo razlog javnega reda, ne more upravičiti spremembe teh meja med postopkom. Prvič, iz sodne prakse, navedene v točki 95 teh sklepnih predlogov, izhaja, da sodišče ne more spreminjati rokov za vložitev pravnega sredstva. Drugič, tožbeni razlog, ki bi ga lahko navedla tudi sama tožeča stranka, ni nov element, s katerim bi bilo mogoče upravičiti spremembo predlogov.⁶⁷ Zato me druga možnost, ki sem jo navedel v točki 109 teh sklepnih predlogov, ne prepriča.

124. V zvezi s tem je treba ugotoviti, da so vsekakor – kot izhaja iz točke 45 teh sklepnih predlogov in točke 90 izpodbijane sodbe – za morebitno spremembo predlogov določene zelo stroge zahteve obličnosti, ki jih, kot je ugotovilo Splošno sodišče, družba BA v obravnavani zadevi ni izpolnila.

125. Torej menim, da Splošno sodišče s tem, da je menilo, da so njegove pristojnosti, kar zadeva izpeljavo posledic napake v obrazložitvi spornega sklepa, ki jo je ugotovilo, omejene s predlogi iz tožbe družbe BA, ni napačno uporabilo prava.

126. Drži sicer, da v primeru, ko si kot v obravnavani zadevi nasprotujejo temeljna načela pravnega reda in mora nujno eno prevladati nad drugim, nobena rešitev ne bo v celoti zadovoljiva. Tako je bila posledica pristopa Sodišča iz zadeve AssiDomän ta, da je nezakonit sklep, ki pa je postal pravnomočen, ohranil pravne učinke. Podobno se bo zgodilo v obravnavani zadevi: del spornega sklepa, zoper katerega ni bila vložena tožba, bo kljub nezakonitosti ohranil pravne učinke. Vendar – podobno kot v zadevi AssiDomän – tega rezultata ne bo mogoče pripisati ničemur drugemu kot odločitvi družbe BA, da tega dela spornega sklepa ne izpodbija pred sodiščem.

127. Nazadnje je treba na kratko preučiti še preostale trditve družbe BA, s katerimi pa ni mogoče ovreči rešitve, ki jo predlagam.

⁶⁶ Natančneje, v obravnavani zadevi ni izpolnjen pogoj v zvezi z očitnostjo, kar dokazuje okoliščina, da družba BA ni odkrila te napake in se ni sklicevala nanjo v tožbi pred Splošnim sodiščem. Drugače bi bilo, če akt sploh ne bi bil obrazložen; glej v zvezi s tem sodbo z dne 10. decembra 1957, *Société des usines à tubes de la Sarre/Visoka oblast* (1/57 in 14/57, EU:C:1957:13, str. 220).

⁶⁷ Glej točko 45 teh sklepnih predlogov in tam navedeno sodno prakso.

128. Najprej menim, da zaradi pristopa Splošnega sodišča ni bilo kršeno načelo enakega obravnavanja. Ni namreč dvoma o tem, da družba BA ni bila v enakem položaju kot preostali prevozniki, ki so izpodbijali sporni sklep in v zvezi s katerimi je Splošno sodišče ta sklep v celoti razglasilo za ničen. Za razliko od družbe BA so namreč vsi ti prevozniki predlagali, naj se sporni sklep v celoti razglasi za ničen.

129. Dalje, kar zadeva odškodninske postopke pred nacionalnimi sodišči, ki jih je Splošno sodišče omenilo v točkah od 39 do 42 izpodbijane sodbe, po mojem mnenju z njimi ni mogoče nikakor upravičiti možnosti za sodišče Unije, da odloči *ultra petita*. Morebitno uveljavljanje civilnopravne odgovornosti za škodo, povzročeno s protikonkurenčnim ravnanjem tožeče stranke, namreč načeloma ne more igrati vloge pri izvajanju pristojnosti, ki so sodišču Unije podeljene s členom 263 PDEU.

130. Nazadnje, izjeme od omejitve pristojnosti sodišča, da odloči *ultra petita*, ni mogoče upravičiti niti s trditvijo družbe BA, navedeno v točki 77 teh sklepnih predlogov, v zvezi z morebitnimi pomisleki glede učinkovitega izvajanja sodne oblasti. V zvezi s tem je treba ugotoviti, prvič, da bodo, če stranka uveljavlja zahteve, ki niso nikakor podkrepljene z razlogi iz njene tožbe, te zahteve preprosto zavrnjene. Drugič, *petitum* se določi na podlagi obsega zahteve (in torej obsega predlagane razglasitve ničnosti), in sicer ne glede na to, ali so tožbeni razlogi, navedeni v podporo predlogom, utemeljeni ali ne. Torej bi lahko sodišče, tudi če tožbeni razlogi, navedeni v podporo predlogu za razglasitev ničnosti niso utemeljeni, razglasilo ničnost izpodbijanega akta v mejah, ki jih določa *petitum*, če je po uradni dolžnosti preizkusilo razlog javnega reda, zaradi katerega je treba zadevni akt razglasiti za ničen.

131. Zato menim, da je treba prvi pritožbeni razlog družbe BA zavrniti.

C. Drugi pritožbeni razlog: kršitev načela učinkovitega sodnega varstva, določenega v členu 47 Listine

a) Kratek povzetek trditev strank

132. Družba BA z drugim pritožbenim razlogom trdi, da je Splošno sodišče, tudi če bi bilo treba ugotoviti, da ni napačno uporabilo prava, ker se je oprlo na načelo *ne ultra petita*, z omejitvijo obsega razglasitve ničnosti na predloge, navedene v tožbi te družbe, vsekakor kršilo hierarhično nadrejeno načelo učinkovitega sodnega varstva, določeno s členom 47 Listine.

133. Družba BA meni, da iz sodne prakse ESČP⁶⁸ in Sodišča⁶⁹ izhaja, da se z navedenim načelom zahteva celovit nadzor nad uporabo prava in dejstvi v sklepu, s katerim Komisija sankcionira ravnanja v nasprotju s pravili o konkurenci. Ta nadzor mora vključevati tudi pristojnost za razglasitev ničnosti tega sklepa.

134. Družba BA navaja, da je Splošno sodišče v izpodbijani sodbi ugotovilo neskladja, ki so vplivala na sporni sklep, in da je priznalo, da so bile zaradi teh neskladij omajane njene pravice do obrambe, sodišče pa zaradi njih ni moglo opraviti nadzora. Vendar naj Splošno sodišče v izreku izpodbijane sodbe iz teh ugotovitev kljub temu ne bi izpeljalo potrebnih posledic. S tem naj bi kršilo načelo učinkovitega sodnega varstva. Zaradi teh neskladij naj bi nastale posebej pereče težave v nacionalnih odškodninskih postopkih v zvezi z ugotovitvami iz spornega sklepa.

135. Komisija trdi, da drugi pritožbeni razlog družbe BA ni utemeljen.

⁶⁸ ESČP, 27. september 2011, Menarini Diagnostics Srl proti Italiji, št. 43509/08.

⁶⁹ Glej sodbi z dne 8. decembra 2011, Chalkor/Komisija (C-386/10 P, EU:C:2011:815), in z dne 8. decembra 2011, KME Germany in drugi/Komisija (C-389/10 P, EU:C:2011:816).

2. Analiza

136. Sodišče je odločilo, da sodni nadzor nad sklepi, s katerimi Komisija sankcionira protikonkurenčno ravnanje, kot je določen s Pogodbama – torej nadzor, ki vključuje nadzor nad zakonitostjo, določen v členu 263 PDEU, dopolnjen z neomejeno pristojnostjo glede zneska globe, določeno v členu 31 Uredbe (ES) št. 1/2003⁷⁰ – ni v nasprotju z zahtevami načela učinkovitega sodnega varstva, določenega v členu 47 Listine.⁷¹

137. K temu je kljub vsemu dodalo, da to načelo pomeni, da sodišče Unije izvaja celovit nadzor tako nad uporabo prava kot nad dejstvi v sklepu Komisije in da je pristojno zlasti za razglasitev ničnosti izpodbijanega sklepa.⁷²

138. V istem okviru je Sodišče še opozorilo, da je postopek pred sodišči Unije kontradiktoren ter da mora razen razlogov javnega reda, kot je neobstoj obrazložitve izpodbijanega sklepa, ki jih mora sodišče preizkusiti po uradni dolžnosti, razloge zoper ta sklep navesti tožeča stranka, ki mora tudi predložiti dokaze v podporo tem razlogom.⁷³

139. Poleg tega je Sodišče odločilo, da s tem, da nad izpodbijanim sklepom kot celoto ni bil opravljen nadzor po uradni dolžnosti, ni bilo kršeno načelo učinkovitega sodnega varstva. Za upoštevanje tega načela namreč ni nujno treba, da sodišče Unije – ki mora odgovoriti na navedene tožbene razloge in opraviti nadzor tako nad dejstvi kot nad uporabo prava – po uradni dolžnosti ponovno v celoti pregleda spis.⁷⁴

140. Nazadnje, iz sodne prakse Sodišča prav tako izhaja, da se ne posega v pravico do učinkovitega sodnega varstva s strogo uporabo zakonodaje Unije o procesnih rokih, ki ustreza zahtevi po pravni varnosti in potrebi po izognitvi vsakršni diskriminaciji ali vsakršnemu samovoljnemu ravnanju pri izvajanju sodne oblasti.⁷⁵ Prav zaradi zagotovitve pravne varnosti namreč rok za vložitev tožbe pomeni nujno omejitev pravice dostopa do sodišča.⁷⁶

141. Iz sodne prakse, ki sem jo pravkar navedel, izhaja, da se z načelom učinkovitega sodnega varstva, zagotovljenim s členom 47 Listine, sicer res zahteva, da sodišče Unije opravi celovit nadzor nad uporabo prava in dejstvi v sklepu, s katerim Komisija sankcionira protikonkurenčno ravnanje in ki se izpodbija pred njim, vendar ni v nasprotju z učinkovitostjo tega sodnega nadzora to, da so za njegovo izvajanje določena nekatera procesna pravila, s katerimi se izpolnijo različne načelne zahteve.

142. Torej, prvič, iz kontradiktornosti postopka pred sodišči Unije in dejstva, da za to, da se spoštuje pravica, zagotovljena s členom 47 Listine, ni nujno, da obstaja nadzor po uradni dolžnosti nad celotnim izpodbijanim sklepom, izhaja, da se s to pravico sklada sistem sodnega varstva, ki temelji na načelu dispozitivnosti in v katerem morajo stranke določiti predmet spora, ne da bi lahko sodišče preseglo meje, ki jih opredelijo. Torej to, da je celovit sodni nadzor, ki ga mora opraviti sodišče Unije in ki vključuje pristojnost za razglasitev ničnosti izpodbijanega sklepa, omejen z zahtevami strank, kot so podane v njihovih predlogih, ni v nasprotju z načelom učinkovitega sodnega varstva.

⁷⁰ Uredba Sveta z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101 in 102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205).

⁷¹ Glej sodbi z dne 8. decembra 2011, Chalkor/Komisija (C-386/10 P, EU:C:2011:815, točka 67), ter z dne 6. novembra 2012, Otis in drugi (C-199/11, EU:C:2012:684, točka 63).

⁷² Glej sodbi z dne 8. decembra 2011, Chalkor/Komisija (C-386/10 P, EU:C:2011:815, točka 67), in z dne 8. decembra 2011, KME Germany in drugi/Komisija (C-389/10 P, EU:C:2011:816, točki 133 in 136).

⁷³ Glej sodbi z dne 8. decembra 2011, Chalkor/Komisija (C-386/10 P, EU:C:2011:815, točka 64), in z dne 8. decembra 2011, KME Germany in drugi/Komisija (C-389/10 P, EU:C:2011:816, točka 131). Glej tudi sodbo z dne 6. novembra 2012, Otis in drugi (C-199/11, EU:C:2012:684, točka 61).

⁷⁴ Glej sodbo z dne 8. decembra 2011, Chalkor/Komisija (C-386/10 P, EU:C:2011:815, točka 66).

⁷⁵ Glej sklep z dne 22. oktobra 2010, Seacid/Parlament in Svet (C-266/10 P, EU:C:2010:629, točka 30 in navedena sodna praksa).

⁷⁶ Glej v tem smislu sklep z dne 12. septembra 2013, Ellinika Nafpigeia in 2. Hoern/Komisija (C-616/12, neobjavljen, EU:C:2013:884, točka 31).

143. Drugič, ker se s strogo uporabo pravil Unije v zvezi z roki za vložitev pravnega sredstva ne posega v pravico do učinkovitega sodnega varstva, upoštevanje te pravice nikakor ne pomeni, da mora sodišče Unije za to, da bi strankam zagotovilo učinkovitost njihovega sodnega varstva, z odstopanjem od navedenih pravil⁷⁷ razširiti obseg njihovih zahtev prek njihovih predlogov in tako razširiti obseg svojega nadzora prek zadeve, ki mu je bila predložena v obravnavo, in sicer niti v primeru, ko navedeno sodišče po uradni dolžnosti preizkusi razlog javnega reda in/ali ugotovi kršitev pravic do obrambe.

144. Iz tega izhaja, da v obravnavani zadevi Splošnemu sodišču zaradi upoštevanja načela učinkovitega sodnega varstva ni bilo treba preseči predlogov družbe BA, zato je treba drugi pritožbeni razlog te družbe zavrni.

145. V takih okoliščinah menim, da je treba pritožbo družbe BA v celoti zavrni.

V. Stroški

146. Člen 184(2) Poslovnika Sodišča določa, da če pritožba ni utemeljena, o stroških odloči Sodišče. V skladu s členom 138(1) tega poslovnika, ki se uporablja za pritožbeni postopek na podlagi člena 184(1) istega poslovnika, se plačilo stroškov na predlog naloži neuspeli stranki.

147. Če se bo Sodišče strinjalo z mojimi presojami v zvezi s pritožbo družbe BA, ta s pritožbo ne bo uspela. Sodišču predlagam, naj v skladu s predlogom Komisije družbi BA naloži plačilo stroškov tega pritožbenega postopka.

VI. Predlog

148. Glede na navedeno Sodišču predlagam, naj odloči:

- Pritožba se zavrne.
- Družbi British Airways plc se naloži plačilo stroškov.

⁷⁷ Glej točki 43 in 98 teh sklepnih predlogov.